

Architect Rietveld wordt zeventig jaar

(...) Rietveld was, goed beschouwd, op zoek naar zichzelf, naar een vorm, die de juiste expressie zou zijn van zijn meest innige artistieke verlangens, een vorm, die hij na veel zwoegen en tobben eindelijk heeft gevonden. Doch daarover straks meer. Directeur van de school was de toenmaals zeer bekende architect P.J. Houtzagers, een fijnbesnaard mens, aan wie wij nog de beste herinneringen bewaren. Nu was er, wat betreft hun uiterlijk verschijnen, geen groter contrast denkbaar, dan tussen hem en de jonge Rietveld. Directeur Houtzagers was een tengere man, met een scherp getekend gelaat, een weelderige grijze haardos, een korte sik en altijd getooid in een defig-zwarte "geklede jas", zoals zo'n kledingstuk toen heette, kortom een verschijning, die ons steeds aan Napoleon III deed denken. De jonge Rietveld verscheen toen al in een nogal opvallend blauw overhemd met witte das, een dracht, die hij zelf gecreëerd moet hebben, want hij was daarmee zijn tijd dertig jaar vooruit. Houtzagers was een representant van zijn levensperiode, zoals Rietveld het later voor de onze is geworden.

Geheimzinnig stilzwijgen

Op een avond waren wij beiden ijverig aan de arbeid, toen directeur Houtzagers het leslokaal binnenkwam. Hij liet zijn blik over het tekenbord van Rietveld dwalen – die met het tekenen van een kop van een Griekse godin (in gips) bezig was – bleef enige tijd in volle aandacht het werk van zijn leerling beschouwen en vertrok zonder een woord te hebben gezegd.

Houtzagers was echter allerm minst de man om zijn gevoelens over ons te verbergen en wellicht juist daarom kreeg zijn zwijgen de geheimzinnigheid van de sfinx. Wat mag er in deze levenswijze en rijk aan ervaring geworden man in die ogenblikken zijn omgegaan?

Wat had in Rietvelds werk zijn aandacht zo gespannen gehouden? Rietveld zelf heeft van dit alles stellig niets bemerkt, hij werkte door met dezelfde overgave, die wij van hem gewoon waren en had geen aandacht voor zijn naaste omgeving. Na enige dagen moest hij zijn leermeester vertellen, dat zijn afbeelding van de Griekin niet geslaagd was, waarop Houtzagers reageerde: "Dan maar opnieuw beginnen." In deze simpele woorden deed hij – geloven wij – verstaan, dat hij Rietvelds streven had begrepen. Geen betere raad kon aan een zichzelf zoekende leerling worden gegeven. En Rietveld begon opnieuw (...)

Wie een wandeling maakt van de Emmalaan, waar o.m. Houtzagers' bouwkunstige en ongetwijfeld stijlvolle scheppingen zijn verrezen, naar de Prins Hendriklaan, waar Rietvelds creatie prijkt, die zijn naam door de wereld heeft verspreid, zal zich in een geheel andere gevoels- en denkwereld wanen, zal ook iets begrijpen van de worsteling die in de overgang dier perioden nodig is geweest. (...)

Het is niet onze bedoeling het levenswerk van Rietveld te schetsen. Wij moeten het met een herinnering laten aan de tijd, waarin Rietveld gestimuleerd werd door het wijze woord van directeur Houtzagers: "Dan maar opnieuw beginnen". Geldt voor alle kunstenaars niet hetzelfde gebod? Rijst er voor hen niet elke dag een nieuwe zon? (...)

P.T.A Swillens